

Abandonar l'espectacle

La setmana passada, en qüestió de dos dies, vaig llegir o sentir parlar del suïcidi en alguns mitjans de comunicació. Ho vaig considerar un fet extraordinari ja que és un tema del qual gairebé mai es parla. De fet, des del periodisme, hi ha una norma que demana no fer-ho. Diuen que parlar-ne pot contribuir a l'augment dels casos. A les facultats de comunicació, s'ensenya que el suïcidi no és notícia. Si una cosa no és notícia...no existeix.

És clar que no ha de ser notícia el cas concret i el mètode, però mostrar dades generals pot contribuir a prendre mesures socials per a la seva prevenció. Un pecat, un delictes, una deshonra per a la família... ha estat considerat el suïcidi històricament. Avui segueix sent un tabú, quelcom innombrable.

Podem parlar d'una epidèmia del segle XXI? Si anem a les dades que ens mostren des de l'Institut Nacional d'Estadística, l'any 2009 es van suïcidar unes 3.500 persones a l'estat espanyol. Alguns psiquiatres afirmen que aquesta dada no és real i que, probablement, es van treure la vida unes 4.500 persones. És a dir, 10,5 habitants de cada 100.000.

Si parlem de Catalunya, durant l'any 2011 van augmentar un 22% les temptatives i un 10% les morts per aquesta causa. En nombres més il·lustratius, cada dia hi ha 6'5 persones que intenten segar-se la vida i 1'5 ho aconsegueixen. L'any passat van morir 541 persones enfront de les 492 del 2010. Repeteixo, això només al principat.

Atenent a les xifres, hi ha dues etapes vitals rellevants pel que fa al suïcidi: l'adolescència i la vellesa. És evident que el nombre de suïcidis de gent gran augmenta. I més, si li sumem les malalties cròniques, sumades als problemes familiars d'aquesta etapa. Per altra banda, avui en dia, el suïcidi és la primera causa de mort juvenil, seguida dels accidents de trànsit. El fracàs escolar, els desenganys amorosos, els problemes familiars... contribueixen al seu increment en aquesta franja d'edat.

Malalties cròniques, malalties mentals (esquizofrènia, depressió...), solitud, manca de suport social, atur, són elements que poden conduir a prendre aquesta crua decisió. En un 95% dels casos, hi ha de rerefons la depressió, però en tots hi és present la solitud... el dolor vital.

Des del vessant més estrictament filosòfic, el tema del suïcidi no ens ha deixat indiferents. Moltes són les referències que se n'han fet en tractats al llarg de la història. Plató, en el seu diàleg el "Fedó", fent referència a la mort del seu mestre, va presentar a Sòcrates prenent la cicuta per morir. Tot i saber que podia haver fugit de la ciutat. Sèneca, i, posteriorment, Montaigne van defensar la idea que Sòcrates es va decidir pel suïcidi.

Aristòtil, a l'"Ètica a Nicòmac", va considerar el suïcidi una deshonra personal, una covardia, un atemptat contra la pròpia vida i també contra la ciutat. Sèneca, filòsof que va defensar el suïcidi com un exercici de llibertat que té l'ésser humà per abandonar la vida si aquesta es considerada indigna. El considera un acte moral i ple de valentia. Sèneca avui estaria en la línia d'aquell que defensa la dignitat de la vida per sobre de la seva transcendència. Per a l'estoic, el suïcidi no va contra déu perquè considera que aquest ha disposat aquesta possibilitat en mans de l'ésser humà.

"Morir més tard o més d'hora no té importància, el que importa és morir bé o malament... la vida no s'ha de comprar a qualsevol preu."

Sant Agustí a "Ciutat de Déu" es va mostrar contrari a la postura defensada per Sèneca i, emparant-se en les escriptures, va afirmar que no s'hi autoritzava el suïcidi ni en cas de sofriment

ni de dolor insuportable. Sant Tomàs, al seu torn, també era contrari a la idea de suïcidi. Per a l'escolàstic, la vida no ens pertany, ve donada per déu i, tot i tenir la possibilitat de posar-hi fi, la decisió no li correspon a l'ésser humà.

Per a Montaigne, la tradició estoica connectava amb la seva visió sobre el tema. Defensava que la "nostra" mort ens correspon i que forma part de l'ordre universal. En els "Assaigs" deia: *"o una vida tranquil·la o una mort feliç. És bo morir quan la vida és molèstia. Més val no viure que viure desgraciadament"*.

David Hume, empirista anglès, rebutava les idees de Sant Agustí i Sant Tomàs en l'obra "Sobre el suïcidi". Sostenia que el suïcidi no era ni pecat ni ofensa a déu. Per a Hume, la qüestió gira sobre la llibertat per decidir en la nostra vida. Afirmava que treure's la vida no transgredeix la llei natural i creia que del manament diví *"no mataràs el teu proïsme"* no se'n podia derivar la màxima a un mateix.

També en l'obra de Kant s'hi troben moltes referències al suïcidi. Partint de la idea que no es pot usar l'individu com un mitjà, suïcidar-se seria disposar d'un mateix com un simple mitjà, cosa que desvirtuaria la humanitat en un mateix, anant en contra de la idea de conservació de l'ésser humà. Cal respectar la humanitat en la nostra persona, segons Kant:

"No és necessari ser feliç durant tota la vida, però sí que ho és viure dignament. La misèria no autoritza l'home a prendre's la vida, perquè en aquest cas qualsevol detriment del plaer ens donaria dret a fer-ho..."

Un dels màxims representants de la idea del sofriment humà va ser Schopenhauer. L'alemany considera que el suïcidi és un acte de total submissió a la voluntat de viure. Aquell que comet un suïcidi cerca desesperadament alliberar-se del dolor abans d'acabar amb la seva vida. El suïcida estima la vida, però no accepta les condicions en què se li ofereix.

Nietzsche. Hagués estat una traïció no parlar del gran vitalista en aquest recorregut. Per a ell, el dolor i el sofriment cal que siguin assumits com ingredients fonamentals de la vida. No creu però, en un sentit transcendent i redemptor del sofriment, si no que pren el dolor com el model tràgic grec: un destí que ha de ser acceptat, incloent en certs casos el suïcidi. En diversos passatges de la seva obra, Nietzsche defensa l'eutanàsia voluntària i l'ajuda al suïcidi.

Per acabar no puc deixar de citar al meu filòsof de capçalera: Cioran. Tot i ser un pensador inclassificable, podríem dir que té arrels nietzscheanes, però en el tema que tractem hi ha diferències rellevants. Per a Cioran, viure amb la idea de suïcidi és molt estimulante. Considera que és una idea tan vital que cal aprofitar-la i, justament, pensar en la mort d'un mateix afavoreix l'arrelament a la mateixa vida. Sovint, el visitaven persones que volien suïcidar-se i ell sempre els aconsellava esperar a l'endemà per, potser, trobar un motiu per seguir vivint.

"El suïcidi és un pensament que ajuda a viure [...] La vida és suportable tan sols amb la idea que podem abandonar-la quan vulguem. Depèn de la nostra voluntat. Aquest pensament, enlloc de ser desvitalitzador, depriment, és un pensament exaltant. En el fons, ens veiem abocats a aquest món sense saber el perquè. [...] Però la idea que podem triomfar sobre la vida, que la tenim a les nostres mans, que podem abandonar l'espectacle quan vulguem, és una idea exaltant."

Com veiem, el suïcidi ha estat tema de debat important des de temps immemorials però, potser ara, més que mai, caldria fer-lo transparent i preguntar-nos, què ens està passant? Pot ser la crisi actual causa directa de l'augment d'aquest arreu del món occidental?